

Appendix C

Preiliminary form of the test

भावनिक बुद्धिमत्ता कसोटी

कसोटी कर्ता — श्री. ए. बी. पाटील
मार्गदर्शक — डॉ. ए. जे. यादव

सूचना —

१. ही कसोटी तुमच्या वैयक्तिक व व्यावसायिक जीवनातील कांही क्षेत्रातील भावनिक प्रतिक्रियांचे मापन करते, तसेच ही मानसशास्त्रीय कसोटी तुम्हाला तुमच्या विषयी जास्त जाणून घेण्यास मदत करील म्हणून कसोटीतील विधाने समजून घेवून त्यांची खरी उत्तरे द्या.
२. ह्या कसोटीतील प्रश्नांचे उत्तरे देतांना उत्तराबाबत विचार करून उत्तरे देण्याऐवजी आपल्याला काय वाटते या आधारावर उत्तरे द्या.
३. दिलेल्या विधानांच्या उत्तरासाठी मनाने दिलेला पहिला प्रतिसाद हा सर्वोत्तम असतो हे ध्यानात ठेवा.
४. सर्व प्रश्नाची प्रमाणिक उत्तरे द्या आपले उत्तर गुप्त ठेवले जाईल याविषयी खात्री बाळगा.
५. एकाच प्रश्नावर जास्त वेळ खर्च करू नका.
६. ही कसोटी सोडविण्यासाठी वेळेचे बंधन निर्धारित केलेले नाही. तरीसुद्धा लवकरात लवकर कसोटी सोडविण्याचा प्रयत्न करा. साधारणतः ही कसोटी सोडविण्यासाठी ४५ मिनिटे वेळ लागतो.
७. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवा.
८. उत्तर पत्रिकेच्या वरच्या भागात आपली माहिती भरा.
९. सर्व विधानाची उत्तरे लिहून झाल्यावर प्रश्नपुस्तिका व उत्तरपत्रिका परत करायचे आहेत.
१०. काही शंका असल्यास पर्यवेक्षकाला विचारा.

उत्तरे देण्याची पद्धती —

- १) कसोटीतील प्रत्येक प्रश्नाला पाच पर्याय दिलेले आहेत.
 - १) संपूर्ण मान्य २) जवळजवळ मान्य ३) सांगता येत नाही
 - ४) जवळजवळ अमान्य ५) संपूर्ण अमान्य
- २) कसोटीतील प्रत्येक विधान व्यवस्थित वाचा व त्यांचे उत्तर ठरवा. उत्तर-पत्रिकेतील योग्य त्या विधान क्रमाकासमोरील उत्तराच्या चौकोनात अशी खूण करा.

√
- ३) काही कारणाने आपण उत्तर बदलू इच्छित असाल तर पहिल्या उत्तरावर अशी खूण करा व वरील प्रमाणे तुमचे दुसरे उत्तर नोंदवा.

X

१. नवनवीन अध्यापन पद्धतीबाबत तुम्ही जागरूक असता.
२. स्वतःमध्ये असणाऱ्या अध्यापन विषयक कौशल्यांची तुम्हाला जाणीव आहे.
३. स्वतःच्या कामकाजाचे तूम्ही अधूनमधून मूल्यमापन करता.
४. आपण काय करू शकतो किंवा काय करू शकत नाही, याची जाणीव असण्याची तुम्हाला गरज वाटत नाही.
५. स्वतः मध्ये असलेल्या दोषांची तुम्हाला जाणीव आहे.
६. तुमच्या भावना लवकर दुखावल्या जातात.
७. स्वतःतील त्रुटींचा स्वीकार करणे तुम्हाला अवघड जाते.
८. तुम्हाला संधीचा योग्यप्रकारे वापर करून घेता येत नाही.
९. तुम्ही अधून मधून उदास, निरुत्साही, मरगळलेले असता.
१०. स्वतःची आवड, निवड व कुवत लक्षात घेऊनच तुम्ही काम करण्याची पद्धती अनुसरता.
११. तुमच्या वरिष्ठांसमोर त्यांनी विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुम्हाला माहित असूनही ती देताना तुम्ही अडखळता.
१२. तुम्ही खूप विचारपूर्वक निर्णय घेता आणि एकदा घेतलेला निर्णय सहसा बदलत नाहीत.
१३. एखादया कामातील मुख्य जबाबदारी घेण्याचा तुम्ही नेहमी प्रयत्न करता.
१४. तुम्ही एखादे अवघड ध्येय ठरवून ते गाठण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करता.
१५. तुम्ही दुःखी असताना तुम्हाला नेहमी सोबत लागते.
१६. तासाला जाण्यापूर्वी तुम्ही अस्वस्थ होता.
१७. एखादया कामात अडचणी आल्या की ते काम अर्धवट सोडून देण्याचा विचार तुमच्या मनात येतो.
१८. कोणतेही काम करीत असताना ते काम मी यशस्वीरित्या पूर्ण करेन असा विश्वास तुम्हाला नेहमी वाटतो.
१९. सहकाऱ्यांना प्रोत्साहन देऊन, कौतुक करून, अभिनंदन करून सहकाऱ्यांच्यामध्ये आत्मविश्वास जागविण्याचा तुम्ही नेहमी प्रयत्न करता.
२०. समूह चर्चा किंवा सादरीकरणाच्या वेळेस तुम्ही आत्मविश्वासाने त्यामध्ये भाग घेता.
२१. ज्या वेळी विद्यार्थी तासाला दंगा करतात त्या वेळी तुम्ही संयमाने ती परिस्थिती हाताळता.
२२. सहकाऱ्यांने तुमच्या विषयी गैरसमज पसरवला ही गोष्ट समजल्यानंतर तुमच्या मनात त्याच्या विषयी व्देषाची भावना निर्माण होते.
२३. ज्यावेळी तुमचे सहकारी योग्य अशी गोष्ट मान्य करीत नाहीत त्यावेळी तुम्ही आक्रमक होता.
२४. एखादया कार्यात अयशस्वी होण्याच्या कल्पनेने तुम्ही लवकर बैचेन होता.

२५. तुमच्या पात्रतेपेक्षाही कोणी तुमची जास्त स्तुती केली तर त्याने ती चूकून केली असेल असे तुम्हाला वाटते.
२६. स्वमत, भावना इ. वर नियंत्रण ठेऊन शिक्षकाच्या आचार संहितेतील सर्व नियमांचे योग्य रीतीने पालन करता.
२७. अधिकाऱ्यांच्या उपस्थितीत तुमच्या अध्यापनात फरक पडतो.
२८. तुम्हाला दोलायमान अवस्थेत ही तोल जाऊ न देता स्थितप्रज्ञ राहाणे जमते.
२९. एखादी कृती करताना त्यासंबंधी विचार न करता भावनेच्या भरात तुम्ही ती कृती करता.
३०. तुमच्याकडे जबरदस्त इच्छाशक्ती आहे.
३१. राष्ट्रीय समस्यांबाबत जागरूक असता व त्या समस्या सोडविण्याच्या दृष्टीने स्वतःचे योगदान देता.
३२. तुम्ही केवळ वैयक्तिक ध्येयांकडे लक्ष केंद्रित न करता सामाजिक ध्येये देखील विचारत घेता.
३३. नैतिक मूल्यांच्या आधारेच खरा शिक्षक घडतो असा तुमचा विश्वास आहे.
३४. राजकारण व या सारख्या अन्य गोष्टींमध्ये आपला वेळ खर्च न करता तुम्ही अधिकाधिक वेळ हा अध्ययन व अध्यापनासाठी खर्च करता.
३५. सहकाऱ्याने केलेल्या मदतीचा तुम्हास कधीच विसर पडत नाही.
३६. एखादी कृती करण्यापूर्वी तुम्ही त्यामागील हेतूचे मूल्यमापन करता.
३७. कोणताही बाहय दबाव नसताना कठीण प्रसंगी अनैतिक कार्य करता कामा नये असे आपणास वाटते.
३८. आपण केलेली चूक आपण स्वतःमान्य करणे तुम्हाला कमीपणाचे वाटते.
३९. एखादया गोष्टीतील चांगल्या व वाईट बाबी यामध्ये तुम्हाला फरक करता येत नाही.
४०. चार चौघांत कांहीही बोलण्यापूर्वी आपण जे बोलणार ते योग्य आहे का नाही याचा नीट विचार करता.
४१. तुमच्यावर सोपवलेले काम तुम्ही इतरांच्या मदतीशिवाय पूर्ण करता.
४२. एखादी समस्या सोडविण्यासाठी त्यावर सखोल चिंतन करून समस्या सोडविण्याची कार्यनिती तयार करता.
४३. इतरांच्या सल्ल्याशिवाय तुम्ही महत्वाचे निर्णय घेता.
४४. अवघड कामामध्येही स्वतःचे मानसिक धैर्य खचू न देता ते काम पूर्ण करता.
४५. हाती घेतलेले काम पूर्ण करण्यासाठी प्रयत्नांची पराकाष्ठा करता.
४६. वर्गामध्ये शिस्तप्रस्थापित करण्यासाठी तुम्ही स्वतः शिस्तीने वागता.
४७. प्रत्येक लहान-सहान कामात तुम्हाला इतर लोकांची मदत घ्यावी लागते.
४८. अवघड प्रसंगात नेमका कोणता मार्ग निवडावा हे तुम्हाला सहज सांगता येत नाही.

४९. शिक्षकाने स्वतःच्या चारित्र्याचा आदर्श विद्यार्थ्यांसमोर उभा केला पाहिजे असे तुम्हाला वाटते.
५०. प्रलोभन दृष्टिपथात नसतानाही नवीन गोष्टा शिकण्याचा आनंद लुटता.
५१. तुम्हाला अध्यापनाचे कार्य करताना अनंत अडचणी येतात त्या वेळी तुम्ही निराश होता.
५२. शैक्षणिक वातावरण कसेही असो, शिक्षकाने ठरविले तर तो आपल्याला अनुकूल असे वातावरण निर्माण करू शकतो.
५३. शिक्षकाने नैतिक, सामाजिक, सांस्कृतिक मूल्यांच्या बाबतीत चिंता करू नये.
५४. जर शिक्षकाने सुनियोजित असे काम केले तर अनेक शैक्षणिक समस्यांचे निराकरण होऊ शकते.
५५. विद्यार्थ्यांच्या केवळ अध्ययन विषयक समस्यापूर्तीसाठीच नव्हे तर त्यांच्या दैनंदिन अडचणीसाठी देखील शिक्षकाने दिलेले शिक्षण त्यांना उपयुक्त ठरेल अशी आशा शिक्षकाने बाळगली पाहिजे.
५६. शिक्षकी पेशाबाबत मी समाधानी आहे.
५७. कोणत्याही कामात अपयश आल्यावर अपयश ही यशाची पहिली पायरी असते असे मानून तुम्ही पुन्हा नव्या जोमाने कामाला लागता.
५८. प्रत्येक वर्गात विद्यार्थी संख्या क्षमतेपेक्षा अधिक असली तरी विविध अध्यापनाच्या पद्धती वापरून शिक्षकाला आपले अध्यापन प्रभावी करता येते.
५९. जीवनात कांहीच अर्थ नाही असा विचार नेहमी तुमच्या मनात येतो.
६०. कोणतेही काम करण्यापूर्वी त्याकामाचा कांहीच फायदा होणार नाही अशी तुमची भावना असते.
६१. विद्यार्थ्यांना योग्य प्रकारे शिक्षण देण्यासाठी, विद्यार्थ्यांच्या अडचणी समजून घेता व त्यादृष्टिने विद्यार्थ्यांचे समाधान करण्याचा प्रयत्न करता.
६२. इतरांना समजून घेण्यासाठी तुम्ही स्वतःचा स्वभाव लवचिक बनविता.
६३. दुसऱ्याचा मुद्दा आपण मांडलेल्या मुद्द्या इतकाच महत्वाचा आहे असे आपणास वाटते.
६४. महाविद्यालयातील सहकारी, कर्मचारी यांच्याशी अध्ययन अध्यापनापुरताच संबंध ठेवता.
६५. आपल्यापेक्षा कनिष्ठ सहकाऱ्यांना बरोबरीच्या नात्याने वागविता.
६६. विद्यार्थ्यांच्या विचारांचा किंवा प्रस्तावांचा सन्मान करता.
६७. वारंवार गैरहजर राहाणाऱ्या सहकाऱ्याबाबत त्यांच्या गैरहजेरीचे कारण जाणून घेण्यात रस दाखविता.
६८. दुसऱ्या व्यक्तीच्या चेहऱ्यावरील भावनिक प्रतिक्रियांच्या आधारे त्याच्या मनात काय आहे हे ओळखू शकता.
६९. एखादा जर तुमच्याशी अयोग्य रिताने वागला तरी तुम्ही त्याच्यावर विश्वास टाकून त्याला आणखी एखादी संधी देता.

७०. तुम्ही नेहमी दुसऱ्याच्या दुःखात सहभागी होऊन त्याचे दुःख कमी करण्याचा प्रयत्न करता.
७१. शिक्षकाने विद्यार्थ्यांना दैनंदिन अध्यापनादरोबरच विद्यार्थ्यांमध्ये अशी भावना निर्माण केली पाहिजे की ज्या द्वारे विद्यार्थी स्वतःला ओळखू शकेल व स्वतःचे कार्य पार पाडण्यास प्रयत्नशील राहील.
७२. आपण आपले अध्यापन विषयक कार्य विद्यार्थ्यांमधील व्यक्तिभेद लक्षात घेऊन करता.
७३. आपल्या विषयातील कच्च्या विद्यार्थ्यांसाठी शाळेच्या वेळे व्यतिरिक्त जादा तास घेऊन मार्गदर्शन करता.
७४. अध्यापनाच्या नियोजनात तुम्ही सहकाऱ्यांना मदत करता.
७५. सहकाऱ्यांच्या व्यावसायिक विकासासाठी त्यांना चर्चासत्रे, सेमिनार, निबंधस्पर्धा इ. मध्ये भाग घेण्यास तसेच इतर शैक्षणिक कोर्सेस करण्यासाठी प्रवृत्त करता.
७६. सहकाऱ्यांच्या मध्ये असणारे दोष तुम्ही त्यांच्यापुढे परखडपणे मांडता.
७७. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी विद्यार्थ्यांना सहशालेय कार्यक्रमात भाग घेण्यास प्रवृत्त करता.
७८. आपल्या अनुभवाचा फायदा आपण इतर सहकाऱ्यांना करून देता.
७९. संस्थेच्या प्रगतीसाठी, विकासासाठी नेहमी प्रयत्नशील असता.
८०. विद्यार्थ्यांच्या दोषांकडे अधिक लक्ष पुरवून त्यांना चांगल्या कार्यासाठी प्रेरित करता.
८१. मतभेदाच्या मुद्द्यावर तुम्ही सहकाऱ्यांचे मन वळविण्याचा प्रयत्न करता.
८२. विद्यार्थ्यांने अभ्यासक्रमाबाहेरील प्रश्न विचारला तर तो योग्य प्रकारे आपण ऐकून घेऊन त्याचे समाधान करता.
८३. स्वतःचे विचार अंत्यत सहजतेने व योग्य रीतीने व्यक्त करता की जेणेकरून ते विचार इतरांना सहज समजतील.
८४. स्वतःचे मत आपल्या वरिष्ठांना पटवून देण्याचा प्रयत्न करता.
८५. सहकाऱ्यांने मांडलेला मुद्दा लक्षपूर्वक ऐकून घेऊन त्यावर विचार करता.
८६. माझ्या व्यक्तिगत भावना मी इतरांसमोर नेहमी योग्य पध्दतीने प्रकट करतो.
८७. तुमचे स्वतःच्या रागावर नियंत्रण राहू शकत नाही.
८८. तुम्ही मोठ्या माणसांप्रमाणेच लहान मुलांशी ही तितक्याच चांगल्या रितीने संवाद साधू शकता.
८९. आपणाला हवी असलेली माहिती दुसऱ्याकडून मिळविण्यासाठी योग्य प्रश्न विचारण्याचे तंत्र तुम्हाला चांगले अवगत आहे.
९०. तुम्हाला हावभावाद्वारे स्वतःचे विचार सहजपणे व्यक्त करता येतात.
९१. तुमच्या एखाद्या कृतीवर तुमच्या सहकाऱ्यांने विरोधी मत प्रकट केले तरी त्याकडे तुम्ही निर्मळ दृष्टीने पहाता.
९२. संस्थेच्या ध्येयासाठी स्वहिताचा त्याग करण्याची जरूरी नसते.

९३. यशस्वी झालेल्या उपक्रमाबाबत तुम्ही स्वतःपेक्षा इतरांना दोषी ठरविता.
९४. संभाव्य परिणामांच्या भीतीचा विचार करूनच आपण नेहमी स्वतःची मते व दृष्टिकोन ठामपणे प्रतिपादन करता.
९५. एखादा उपक्रम अयशस्वी झाल्यानंतर ही तशाच प्रकारचा दुसरा उपक्रम राबविताना तुमचा उत्साह कायम असतो.
९६. स्वतःच्या वक्तृत्वशैलीने तुम्ही स्वतःचे मत सहकार्यांच्या अंतकरणावर ठसविता.
९७. उपक्रमातील सहभागी सदस्यांना प्रेरणा दिल्यामुळे उपक्रमाच्या यशाचे प्रमाण वाढते असे आपणास वाटते.
९८. एखादया उपक्रमाच्या कार्यवाही बाबतीत नेत्यापेक्षा सदस्यांचे जबाबदारी अंतिम असते असे आपणास वाटते.
९९. एखादया यशस्वी उपक्रमाबाबतचे सर्व श्रेय नेत्याचेच असते.
१००. दोन सहकार्यांच्यामधील वाद तुम्ही नेहमी तडजोडीने मिटवता.

▪ सहकार्यांबद्दल धन्यवाद !